

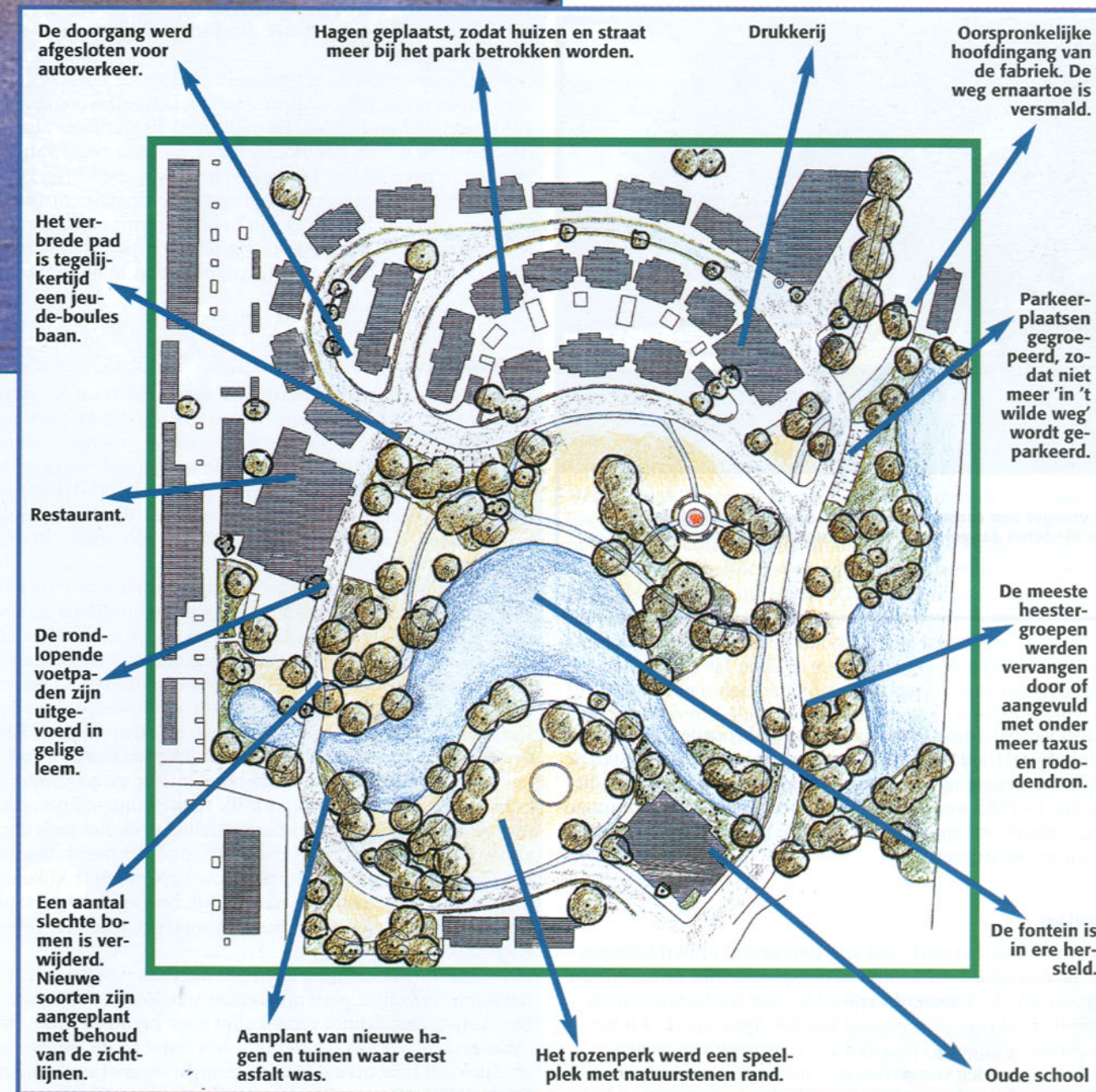
Agnetapark

geen restauratie maar renovatie

Toen het Agnetapark midden in Delft eind negentiende eeuw werd geopend, konden de arbeiders van de naastgelegen Gist & Spiritusfabriek genieten van groen en frisse lucht. Paarden en sleperswagens veroorzaakten er het achtergrondgeluid. Nu, na ruim een eeuw, zijn dat auto's en treinen. De tand des tijds was het park echter niet bespaard gebleven. Het Agnetapark was hard aan renovatie toe.

Eind vorige eeuw deed vooral in Engeland de zogenaamde 'tuin-stad-gedachte' opgang. Uitgangspunt was dat fabrikanten er voor zorgden dat hun werknemers dicht bij de fabriek konden wonen in relatief goede woningen in een fraaie, groene omgeving en met allerhande voorzieningen. Het mes sneed daarbij aan twee kanten. De werkgever bond zijn werknemers aan zich en kon ze tegelijkertijd controleren. De werknemers konden prettig en betaalbaar wonen in een 'landelijke' omgeving. Toen J.C. van Marken, stichter van de Delftse Gist & Spiritusfabriek, rond 1880 opdracht gaf voor de aanleg van het Agnetapark, liep hij dus eigenlijk op deze ontwikkeling vooruit. Het Agnetapark kwam naast de oorspronkelijke hoofdingang van de fabriek te liggen, die toen nog buiten het stadscentrum van Delft lag. Het hele park bestond uit een kolonie van arbeiderswoningen, die in blokjes van drie of vier werden samengevoegd.

Samen leken de woningen redelijk grote villa's. Verder waren er gemeenschappelijke gebouwen zoals het verenigingsgebouw 'De Gemeenschap', een school en een kruidenierswinkel. Tuinarchitect L.P. Zocher, die onder anderen samen met zijn vader het Amsterdamse Vondelpark en de Keukenhof ontwierp, kreeg de opdracht een ontwerp te maken voor de groenaanleg. Hij deed dat in de landschapsstijl. Kenmerkend voor deze stijl zijn zichtlijnen, glooiende gazons, vijvers en slingerende wegen en paden. Boomgroepen werden afgewisseld met solitaire bomen en heestergroepen. Rond 1882 is het park aangelegd en zijn de bomen en heesters geplant. Toen die volgroeid waren, kreeg men lopend over het rondgaande voetpad makkelijk het idee van een ruim villapark. Dat was ook de opzet van het parkplan. Ondanks dat het park eruitziet als een stukje openbaar groen is het hele complex nog steeds eigendom van Agnetapark BV, een

Het Agnetapark in Delft naast de fabriek van Gistbrocades: een vroeg voorbeeld van een zeer groen tuindorp, naar ontwerp van Zocher.

Ondanks zorgvuldig onderhoud leed het park aan sterke veroudering. Alle elementen van het park zijn tijdens de renovatie onder handen genomen: de paden en de beplanting, maar ook gazons, vijvers en bodemprofieling.

Waar vroeger een rozenperk lag, is nu een ronde speelplek voor kleine kinderen aangelegd. De rand rondom is van natuursteen.

park alleen nog maar gebruikt hoefde te worden voor fietsers en als nooduitgang. Ook de functies van de gebouwen zijn door de jaren heen veranderd. In de grote villa, waarin Van Marken zelf woonde, kwam in 1931 een huishoudschool. De villa werd 50 jaar later afgebroken. Op deze plek ligt nu het bloemenperk met een beeld van Van Marken in het midden. De oude school is nu bedrijfsgebouw en in het verenigingsgebouw is een restaurant/partycentrum gevestigd. Vooral door het terras van het restaurant en de aanleg van een parkeerplaats was er geen logische rondwandeling meer mogelijk, terwijl dat juist een uitgangspunt was in het ontwerp van Zocher.

Vervlakking

Ondanks dat Hoveniersbedrijf Van der Heijden uit Schipluiden al jaren met grote zorg het onderhoud van het Agnetapark voor zijn rekening nam, was er nooit een structureel groenplan gemaakt. Het gevolg was vervlakking. Het bomenbestand verouderde, werd steeds eenzijdiger en telde vele slechte bomen. Ook kwamen overall zaailingen van esdoorns, verouderde de heesterbeplanting, waren hagen verwijderd en was er van de glooiingen in de gazons na zoveel jaren weinig meer over.

In overleg met de eigenaar gaf Van der Heijden in 1997 aan Tuinen Landschapsarchitectenburo Jos van de Lindeloof de opdracht de beplanting eens te bekijken. Al snel kwam men tot de conclusie dat er meer moest gebeuren dan groot onderhoud aan de oude beplanting. Voorjaar 1998 lag er een uitgebreid renovatievoorstel, dat Van de Lindeloof samen met hovenier Van der Heijden presenteerde aan Agnetapark BV. Ontwerpster Els van der Weijde: „We zagen zoveel mogelijkheden om de kwaliteit van het park voor de toekomst te behouden, dat we onze uiterste best hebben gedaan om Agnetapark BV te overtuigen. Zo maakten we met de Raad van Bestuur een wandeling door het park om een en ander beter te kunnen toelichten. Ik vond het heel bijzonder dat men bereid was om naar onze renovatieplannen te kijken. Het ging al met al toch om een aanzienlijk bedrag dat Agnetapark BV moest gaan uitgeven voor een park waarvan iedereen gebruik kan maken.”

Door alle ontwikkelingen in en om het park was restauratie naar het oorspronkelijke plan niet realistisch. Voor ontwerpster Van der Weijde was dat het vertrekpunt voor het maken van het plan: „We leven nu eenmaal meer dan een eeuw na de aanleg en het bestaan van bijvoorbeeld auto's kunnen we niet ontkennen. Die hebben dus ook een plekje nodig. We hebben echter wel uitge-

breid de oude tekeningen bestudeerd en waar mogelijk oorspronkelijke lijnen of elementen teruggebracht.”

Positieve reactie

Hoewel het om particulier terrein gaat en de ontwerpers veel vrijheid hadden, moest er natuurlijk wel worden overlegd met gemeente en bewoners. Als eerste had Van der Weijde overleg met het hoofd van de afdeling Groen van de gemeente Delft. Die legde de voorstellen bij een aantal afdelingen neer zoals wegen en verlichting. „Los van wat kleine, praktische wijzigingen was men heel positief. Begrijpelijk, want uiteindelijk kostte ons plan de gemeente geen cent.”

Vervolgens had ze een aantal overlegbijeenkomsten met de pachter van het restaurant, de drukkerij en vertegenwoordigers van de bewonersvereniging en Agnetapark BV. Uiteindelijk zijn alle be-

Op de plek waar de villa van Van Kampen - de stichter van het Agnetapark - stond, staat nu zijn borstbeeld temidden van een kleurig bloemperk.

woners met een huis-aan-huis brief uitgenodigd voor een inspraakavond in het verenigingsgebouw. Tijdens deze goedbezochte avond bleken hondenpoep en parkeerproblemen de voornaamste zorgen vanuit de buurt. „Twee problemen die mijns inziens meer bij (de mentaliteit van) de buurtbewoners zelf liggen dan dat ze ontwerptechnisch oplosbaar zijn. Verder was iedereen unaniem enthousiast over het plan. Vooral de vervanging van oude bomen en meer kleur en variëteit in de beplanting sprak erg aan.”

Uitgangspunt van Els van der Weijde bij het ontwerp was dat het park meer een publieke tuin is dan openbaar groen. Dit had consequenties voor bepaalde keuzes die zij maakte. „Toen we bijvoorbeeld bankjes zochten kwamen we uit bij een prachtig, maar duurder en vandalismegevoelig, teakhouten model. Ik vertrouw erop dat het hier goed zal gaan. De meeste bewoners in de buurt zijn wat ouder, er zijn geen scholen in de buurt en de sociale controle is groot.”

De voormalige toegangsweg naar de fabriek moest worden verasmald. Een grote, onzekere post op de begroting was echter het verwijderen en afvoeren van asfalt. Ondanks boringen was namelijk onduidelijk hoe dik het asfalt op de verschillende plaatsen was én of het asfalt vervuild was. Vooral de stortkosten voor vervuild asfalt zijn enorm. Het viel uiteindelijk alles mee, waardoor er geld overbleef op deze begrotingspost. Dat geld is vervolgens gebruikt voor onder meer groter beplantingsmateriaal en het vervangen van de slechte riolering bij vier huizen aan de Zocherweg.

Een kleine tegenvaller vormden de kosten voor de speeltoestellen. Een andere tegenvaller ontstond door vertraging en consternatie nadat granaten uit de Tweede Wereldoorlog waren gevonden tijdens graafwerkzaamheden aan de oevers van de vijver. Hoveniersbedrijf Van der Heijden moest het werk stilleggen en het terrein afzetten. De Explosieven Opruimings Dienst (EOD) heeft de granaten onschadelijk gemaakt.

Suikerstroop

De ergste tegenvaller deed zich vorig jaar voor. Aan het eind van de zomer stroomde een dikke laag, stinkende melassestroop uit een gescheurde opslagtank op het fabrieksterrein en bedekte de tuinen van de bewoners en het oostelijk deel van het pas opnieuw aangelegde park. Het Agnetapark haalde weliswaar de landelijke pers, maar de suikerstroop had desastreuze gevolgen voor de tuinen en het park. Een geluk bij een ongeluk, Van der Heijden was toevallig net ter plekke. Door een duiker met zand dicht te storten, kon hij voorkomen dat de hele vijver van het park besmeurd raakte.

Het ongeluk bezorgde het ontwerpbureau en de hovenier een hoop extra werk, zoals het inventariseren van de schade en het opnieuw inrichten van de tuinen. Opnieuw ontstond vertraging, want bij het verwijderen van de melasse werden weer granaten gevonden. Ook nu moest de EOD eraan te pas komen om de explosieven op te ruimen.

Ondanks alles is vorige maand toch de laatste fase van de opknappbeurt van het park zo goed als afgerond. En de toekomst? Er bestaat een mogelijkheid dat het park wordt overgedragen aan de gemeente. Voor de wegen gebeurt dit al op korte termijn. Als de overdracht doorgaat, neemt de gemeente in ieder geval een park in beheer dat er pico bello uitziet. En als het een beetje meezit, kunnen velen opnieuw een eeuw lang genieten van dit stukje groen in Delft.

onderdeel van Stichting Pensioenfonds Gistbrocades. Hoewel er nog relatief veel (oud)werknemers van de fabriek wonen, stelt de woningbouwvereniging die de panden momenteel verhuurt, dit niet als eis. In 1985 werd 'tuindorp' Agnetapark onder monumentenzorg geplaatst en zijn de verschillende gebouwen in de loop van de jaren gerenoveerd.

Invloeden

De tijd stond voor het park niet stil. Een aantal ontwikkelingen hebben grote invloed gehad op het oorspronkelijke ontwerp van het Agnetapark. Er kwam een spoorlijn over het terrein van de Gistfabriek, pal langs de oostrand van het Agnetapark. En het snelgroeiende autobezit vroeg om aanpassingen van wegen, bruggen en de aanleg van parkeerplaatsen. De hoofdtoegang naar de fabriek werd verplaatst, waardoor de toegangsweg door het

Kyra Kuitert

Ing. K. Kuitert werkt freelance voor Tuin & Landschap.

